

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno**

Národnostní problematika v ČR

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Tomáš Jilčík**

**Vypracoval:
Jaroslav Laub**

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou (bakalářskou) práci na téma Národnostní problematika v ČR zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V dne

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Tomáši Jilčíkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Jaroslav Laub

OBSAH

ÚVOD	7
1. TERMINOLOGIE	8
1.1 Rasa	8
1.2 Nacionalismus	9
1.3 Stát	10
1.4 Národ, národnostní cítění	10
1.5 Menšina, národnostní menšina	11
1.6 Kultura, akulturace, multikulturalismus	12
1.7 Etnická identita a etniku	13
1.8 Migrace	13
2. NÁRODNOSTNÍ PROBLEMATIKA NA ÚZEMÍ ČR	14
2.1 Počty cizinců v ČR	14
2.2 Zákon č. 273/2001 Sb., a zákon č. 326/1999 Sb.,	15
2.3 Rasismus	16
2.4 Integrace národnostních menšin v ČR	16
2.5 Diskriminace	17
3. NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR	17
3.1 Romská menšina v ČR	17
3.1.1 Počet Romů v ČR	18

3.1.2 Subetnické dělení Romů v ČR	19
3.1.3 Cikáni nebo Romové?	20
3.1.4 Vzdělávání Romů v ČR	21
3.1.4.1 Diag. romských žáků jako ment. Retardovaných	21
3.1.4.2 Čtyři druhy segregace	22
3.1.4.3 Neúspěchy při ukončování. Studia na ZŠ	23
3.1.4.4 Nedost. Kom. Mezi romskými rodiči a školou	24
3.1.4.5 Nevhodné legislativní nast. Spec. Vzdělávání	24
3.1.4.6 Podíl ve vzdělání	25
3.1.4.7 Na závěr k integraci romských žáků do škol	26
3.1.5. Osobnosti romské menšiny	26
3.2 Ukrajinská menšina v ČR	27
3.2.1 Práce Ukrajinců v ČR	28
3.2.1.1 Klient	28
3.2.1.2 Další způsoby získávání práce	29
3.2.1.3 Výše a jistota mzdy	29
3.2.1.4 Zaměstnanecký status kontra práce bez povolení	30
3.2.1.5 Pracovní podmínky	30
3.2.2 Situace ukrajinských rodin v ČR a role rodiny v imigraci	31
3.2.3 Rozhodnutí pro příjezd do ČR	31
3.2.4 Bydlení	32
3.3 Ruská menšina v ČR	32
3.4 Vietnamská menšina v ČR	33
3.5 Slovenská menšina v ČR	35
3.5.1. Blížkost s majoritní společností	35

Závěr	37
Anotace	39
Annotation	40
Seznam použité literatury	41

Úvod

Národnostní problematika je velice rozmanité téma. Které není přímo vyhrazeno. Česká republika se stává čím dál tím více multikulturní společností. Což znamená, že na našem území se rozrůstá počet národnostních menšin. Na tuhle situaci jsme v minulosti či v minulém režimu nebyli zvyklí. A proto zkoumání a řešení této problematiky je velmi aktuální.

V první kapitole se zabývám terminologií. Terminologie, v podstatě pojmy související s danou problematikou. Vysvětlíme si základní termíny/pojmy jako jsou rasa, etnika, kultura až po národnostní menšinu a další spojené termíny.

Ve druhé kapitole pod názvem „Věci vázané v národnostní problematice na území ČR“ si vysvětlíme hned několik věcí. Začneme u zákona č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Dále problémy, které u nás můžeme spatřit a to od integrace národnostních menšin na naše území, přes rasismus až po diskriminaci příslušníků národnostních menšin.

Ve třetí kapitole pod názvem „Jednotlivé menšiny si projdeme mnou vybrané menšiny. Začneme u jedné z nejvíce kontroverznějších menšin, která se nazývá romská. Zde si shrneme jejich rozložení na území České republiky. Problém v integraci romských žáků do českých škol. Jejich subetnické členění a další zajímavé informace. Projdeme si informace ohledně Ukrajinské menšiny, která je na Českém území taktéž velmi rozšířená, zde budu hodně hovořit o problematice pracovního trhu pro tuto národnostní menšinu. Poté, se zmíníme něco o ruské menšině. Také další velmi rozšířené menšině, kterou jsou Vietnamci. A jako poslední menšina na řadu přijde nám asi nejbližší a to slovenská národnostní menšina, u které si řekneme o tom, jak přešla ze společné republiky do statusu národnostní menšiny.

Ve své bakalářské práci mám za téma „Národnostní problematika v ČR“. Tuto problematiku se budu snažit prozkoumat pomocí charakteristiky jednotlivých národnostních menšin

1. Terminologie

1.1. Rasa

Rasa se jakožto smysluplné kritérium v rámci biologických věd již dlouho pokládá za fikci. Když mluvíme o „bílé rase“, „černé rase“, „židovské rase“ nebo „árijské rase“, užíváme biologicky nesprávné termíny a obecněji pak metafory. Naše řeč je nicméně plná všelijakých užití slova „rasa“, která vycházejí z podezřelé pseudovědy osmnáctého a devatenáctého století.

Vnímání odlišnosti, jak je charakterizuje všeobecně rozšířené užívání slova „rasa“, popisuje a také připisuje rozdíly v jazyce, systému víry, umělecké tradici a genovém fondu, stejně jako v rozmanitých údajně přirozených vlastnostech, jako například v rytmu, atletické schopnosti, mozkové činnosti, sklonu k lichvě, věrnosti atd. Pomocí rasových tropů se do mysli vštěpuje vztah mezi „rasovým charakterem“ a takovými druhy vlastností, což vede k tomu, že dokonce i pravděpodobně nezaujaté popisy kulturních tendencí a rozdílů se dovolávají Boha, biologie či přirozeného řádu.

Stále častěji máme co dělat s rasismem, kterému se daří unikat této charakteristice, protože je s to spojit „rasu“ s národním rázem, patriotismem a vlastenectvím. Rasismus, který zaujal nezbytný odstup od hrubých představ o biologické podřadnosti a nadřazenosti, se dnes snaží předložit imaginární definici národa jako sjednocené kulturní komunity. Konstruuje a hájí obraz národní kultury – homogenní ve své bělosti, přesto však nejisté a neustále zranitelné v případě útoku nepřátel zevnitř i zvenčí. (Thompson, 2004)

1.2. Nacionalismus

Nacionalismus je původně politický princip, který tvrdí, že politická a národní jednotka musí být shodné. Je to ideologie zrozená v 19. Století. Jednou z nejpoužívanějších je teorie nacionalismu Ernesta Gellnera: „Nacionalismus vytváří národ, a ne naopak“. Nacionalismus vychází z patriotismu, je založen na pojmech národ, etnikum a etnická příslušnost a národní identita. Vznikl jako vědomí příslušnosti k jednomu národu. Je to kolektivní vědomí soudržnosti s jedním národem, etnikem či územím, jež je motivováno snahou o dosažení autonomie či úspěšnou expanzí na jiná území. Ve svém vývoji i v současné době se vyskytoval a vyskytuje v řadě umírněných i extrémních, agresivních projevů.

Nacionalismus definuje národy na základě různých kritérií, podle nichž se rozlišují skupiny, které rysy národa vykazují a které ne, a jak se jednotlivé národy od sebe liší. Tato kritéria byla často značně oportunistická a zneužívaná. Často upřednostňují zájmy svého národa před celkovým rozvojem širšího společenství států.

Nacionalismus přispěl k formování národního uvědomění a snahy o národní nezávislost u „nesamostatných etnik“ (Češi, Poláci, Italové, Němci, Baskové a jiné evropské národy, mimo Evropu např. Indové a Brazilci). U již existujících národů, obývajících autonomní území (Francouzi, Britové, Japonci, Američané – USA), posiloval vnitřní politické a ekonomické úsilí uvnitř jednotlivých států v zájmu hospodářsky předstihnout ostatní soupeřící státy.

Za určitý protipól lze považovat tzv. etno-masochismus, je to především hledání těch nejhorších prohřešků vlastního národa, rasy, kultury a jejich neustálé vyzdvihování a volání po nápravě. V oblasti evropských etnik se projevuje ohledně evropské historie. (Kajanová, 2009)

Stručně řečeno, nacionalismus je teorie politického oprávnění, která požaduje, aby etnické hranice nebyly přetáty politickými hranicemi, a především, aby etnické hranice uvnitř daného státu neoddělovaly držitele moci od ostatních. (Miller, 2003)

1.3. Stát

Národní stát, který existuje v komplexu jiných národních států, je soubor institucionálních forem vlády udržující administrativní monopol nad územím s vytyčenými hranicemi – vlády, jež je sankcionována zákonem a přímou kontrolou prostředků vnitřního a vnějšího násilí.

Základní formální charakteristiky dnešního státu jsou následující: Administrativní a právní řád, který se může měnit legislativou, na niž se orientují organizované aktivity administrativy, která se sama řídí ustanovením a předpisy. Tento systém zřízení si nárokuje závaznou autoritu nejenom ve vztahu k příslušníkům státu – občanům, z nichž většina získala státní příslušnost tím, že se ve státě narodila, ale také ve velké míře také nad veškerým jednáním, jež se odehrává v oblasti jeho jurisdikce. Jde tady o donucovací organizaci s teritoriální základnou. Dnes se navíc použití síly pokládá za legitimní, pouze pokud je buď povoleno, nebo nařízeno státem. Tento monopolní charakter státní donucovací moci je stejně podstatným znakem jejího současného postavení jako její racionální „ústavní“ a neustále „působící“ charakter.

Je charakterizován jako instituce nebo soubor institucí, které se specificky zabývají vynucováním pořádku, kde instituce specializované na vynucování pořádku se oddělily od zbytku společenského života. Ony jsou stát. (Thompson, 2004)

1.4. Národ, národnostní cítění

Definice národa vykazuje vážnější těžkosti než ty, které provázejí definici státu. Mít národnost není vrozená všeobecná vlastnost lidstva, ale stalo se nyní, že to tak vypadá. (Gabal, 1999)

Zahrnuje společenský vývoj lidských skupin bez ohledu na jejich rasovou příslušnost. Národ předpokládá stabilní pospolitost řeči, území hospodářského

života, kultury i psychického založení určité skupiny lidí. Může přitom zahrnovat nejrůznější lidské skupiny, neboť pro jeho vznik a existenci nejsou rozhodující fyzické tj. biologické znaky lidí.

Národnostní cítění je pocit hněvu způsobený porušováním tohoto principu, nebo pocit uspokojení způsobený jeho splněním. Národnostní hnutí je hnutí, které je uváděno do pohybu takovým citem. (Gellner, 1993)

1.5. Menšina, národnostní menšina

Je to společenství občanů ČR žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou, tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky vytvořilo.

Příslušníkem národnostní menšiny je občan ČR, který se hlásí k jiné než české společnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti

Předpokládá se tedy, že jedinec individuálně a svobodně prohlásí, že je určité národnosti a jako takový hodlá být považován za příslušníka určité menšiny.

Společnosti se skládají z menšin. Každý náleží k nějaké menšině. V současných společnostech vznikají k ochraně zájmů menšin skupiny lidí, kteří v mnoha případech provádějí účinnou a viditelnou politickou propagandu. Existuje však jeden druh menšiny, který si z politického hlediska zasluhuje zvláštní pozornost, neboť jeho pouhá existence ohrožuje sám základ moderního národního státu a vlastně celého politického systému současného světa, který má být založen právě na morální, právní a politické legitimitě

národního státu. „Národnostní menšina“ může být definována jako skupina obyvatelstva, která jako celek nepřijímá za svou „národní identitu“ státu, v němž žije. Budeme-li se však snažit o přesnější vymezení, nepochybně narazíme na řadu těžkostí.

Výraz „národnostní menšiny“ je používán k popsání širokého spektra různých skupin. (Gellner, 1993)

1.6. Kultura, Akulturace, Multikulturalismus

Definice pojmu kultura je možná jako celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které jsou předávány generačně. Také je považována za teoretický nástroj identifikující hranice menšiny. (Kajanová, 2009)

Definice kultury je příliš mnoho proto někteří toto slovo označují jako společnost. A někteří se vyhýbají pojmu kultura ve smyslu, že kultura není konkrétní formou, návodem chování, ale je to konstrukce jevů, které máme v hlavě. Podle této teorie je kultura systém očekávání, a tudíž záleží na tom, jak ji vnímáme, ne, jaká skutečně je.

Akulturace je sociální proces, který zahrnuje jak přebírání prvků z jiné kultury tak i vylučování jiných nebo jejich přetváření.

Multikulturalismus – vznik pojmu se datuje na rok 1957 ve Švýcarsku, kde se poprvé objevilo. Jde o vyjádření vlastností národa, který je politicky jednotný, ačkoliv je kulturně velmi rozdílný.

Multikulturalismus je směr, který zastává myšlenku, že v jednom demokratickém státě mohou společně být jak jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou. Typickým příkladem je Francie. (Barša, 1999)

Cílem multikulturalismu je politicky sjednotit všechny obyvatele země bez ohledu na jejich původ, rasu či náboženské přesvědčení a to tak, že zachovají své kulturní odlišnosti.

Tato koncepce vznikla v 60. letech 20. stol. V souvislosti s etnorevitalizačním hnutím.

Již v pozdní antice se objevil problém společného soužití skupin odlišných kultur. To se dělo hlavně ve větších městech z důvodu velkého počtu přistěhovalců, a narůstal především v průběhu novověku, mimo jiné spolu se vznikem průmyslu a masovou migrací obyvatel do měst a rozvojem médií. (Kajanová, 2009)

1.7. Etnická identita a etniku

Etnická identita je pocit sounáležitosti s určitým etnikem.

Etniku je skupina lidí, kteří mají společný historický původ, rasový typ, jazyk, materiální a duchovní kulturu, mentalitu a tradice a obývají společné území. Velmi podobné s pojmem kmen. (Kajanová, 2009)

1.8. Migrace

Migraci lze vymezit jako prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice, spojené se změnou místa bydliště, na dobu kratší či delší nebo natrvalo. Pojem migrace nemusí být použit jen pro mobilitu lidí a živočichů, jelikož biologové a zoologové se zabývají migrací rostlin a živočichů.

Čistá migrace je úhrn přistěhovalých a vystěhovalých a označuje se také jako migrační přírůstek.

Migrační proudy jsou vytvářeny celkovým počtem migrantů se stejným místem odchodu a se stejným místem příchodu.

Migraci lze posuzovat z dvojího pohledu:

- Z hlediska místa, kam směřují (imigrace)
- Z hlediska, kam směřují (imigrace)

Emigrace se tedy rovná přestěhování do jiného místa trvale nebo dočasně (dobrovolně či nuceně)

Imigrace – přistěhování

Reemigrace – návrat emigranta

Demografie – studuje počet růst, složení a rozložení lidské populace.

Populace – soustředění lidí sdílejících stejné území. (Typovská, 2000)

2. Národnostní problematika na území ČR

Národnostní problematika v České republice je ovlivněna několika aspekty. Těmi se rozumí například integrace menšin na území ČR, diskriminace, rasismus, trh práce a vzdělání.

V této kapitole si popíšeme podrobněji diskriminaci, integraci a rasismus. O zbylých aspektech se zmíníme v kapitolách věnovaných přímo určitým menšinám.

2.1. Počty cizinců v ČR

Podle České statistického úřadu je počet cizinců v České republice k datu 31. 3. 2010 celkem 431 215. Z tohoto celkového počtu cizinců je 260 131 mužů a 171 084 žen. Cizinců s trvalým pobytem je u nás 171 418 a s nevyjasněným pobytem 259 797.

Největší skupina cizinců je u nás ukrajinská se 130 147 obyvateli. Na 2. Místě je skupina Slováků se 74 918 zastoupením na našem území. Třetí místo zde získává Vietnamská skupina s 58 877 lidmi. Další místa obsadili postupně Rusové, Poláci a ostatní národnosti.

([http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0700414C61/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0700414C61/$File/c01t01.pdf), 29. 4. 2010)

2.2. Zákon č. 273/2001 Sb., a zákon č. 326/1999 Sb.,

Potřebu vyřešit otázku právního postavení národnostních menšin žijících na území ČR vedla vláda v souladu s Listinou základních práv a svobod a s Ústavou k přijetí zákona č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin.

V jednotlivých paragrafech zákona jsou uzákoněná práva příslušníků národnostních menšin: svobodná volba příslušnosti k národnostní menšině, právo na sdružování příslušníků národnostních menšin, právo účasti na řešení záležitostí týkajících se národnostní menšiny, právo na používání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny, právo na vícejazyčné názvy a označení, na používání jazyka v úředním styku a před soudy, na používání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních, právo na vzdělávání v národním jazyce, právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin a právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny. (Petráš, 2009)

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců – tento zákon řídí všechny náležitosti k získání trvalého pobytu pro cizince.

(Zákon č. 326/1999 Sb.,)

2.3. Rasismus

Je to ideologie a teorie, jež hlavní myšlenkou je, že odlišný vývoj různých lidských ras a etnik, podmíněný geografickou diverzitou, determinuje schopnosti a vlastnosti jejich jednotlivých příslušníků. V praxi pak tato teorie v řadě případů vedla k rasové segregaci, diskriminaci i pokusům o vyhlazení.

První zmínky o rasách lze nalézt již v biblickém Starém zákoně. Carl Linné, švédský přírodovědec a lékař, hovoří o *homo monstu*. Johann Friedrich Blumenbach, který poprvé použil pojem rasa, popsal v r. 1775 pět ras podle barvy pleti: kavkazská, mongolská, etiopská, americká, malajská. Moderní rasismus se vyvíjí od 19. stol. A je inspirován evolučním darwinismem. Za otce je považován Artur de Gobineau. Nejvyšší rasou je pro Gobineau rasa bílá, nejnižší židovská. Obdobná stanoviska zastával i britský anatom Robert Knox. Zmínění pánové byli znovuobjeveni fašisty. Po 2. světové válce Artur Jensen (USA) experimentálně testoval IQ černochů s nižším výsledkem, což lze ovšem vysvětlit odlišnou interpretací otázek, nedostatečnou znalostí jazyka a kulturními faktory (IQ test byl konstruován pro americkou populaci).

V roce byla vydaná „Declaration on Race“, která definuje rasismus jako „jakoukoli teorii, která tvrdí, že některé rasy jsou nadřazené a to jim dává právo vládnout ostatními či je dokonce vyhladit“. Poslední desetiletí je specifické pokusy o novou definici rasismu, např. „netolerance nebo odmítání druhých skupin obyvatelstva“ tzn.: Nemusí zde být již aktivní jednání. A. Memmi definuje rasismus jako „hodnocení a vyzdvihování rozdílů mezi rasami, který začíná již interpretací rozdílů,„. (Miller, 2003)

2.4. Integrace národnostních menšin v ČR, Asimilace, Segregace

V širším smyslu znamená navazování kontaktů minority s majoritou. Je komplexní proces, který se projevuje v různých oblastech, zejména v oblastech integrace sídelní, politické, právní, společenské a kulturní. Cílovým stavem začlenění jedince do společnosti se zachováním vnitřní identity. V rámci

přístupu k menšinám se jedná o ideální stav, kterého se snaží dosáhnout i současná česká politika, např. k Romům, ale i dalším minoritám. (Kajanová, 2009)

Asimilace znamená přizpůsobení se jedince nebo skupiny, které vede ke ztrátě původní etnické identity. Může být uskutečňována přirozenou cestou (bez nátlaku) anebo nucenou cestou (pod vlivem mocenského aparátu). Příkladem asimilace budiž např. politika minulého režimu k Romům.

Segregace představuje výrazné oddělení majority a minorit, většinou včetně prostorového. Příkladem segregace jsou např. romské sociálně vyloučené lokality. (Kajanová, 2009)

2.5. Diskriminace

S termínem diskriminace se v dnešní době setkáváme velmi často. Jde v podstatě o termín, který označuje rozlišování osob podle příslušnosti k určité skupině či dle jejich schopností a osobních kvalit. Diskriminace může probíhat v různých podobách, často se setkáváme s diskriminací na základě rasy nebo etnického původu. Dalšími typy je diskriminace na základě pohlaví, věku, zdravotního postižení, sexuální orientace, víry a dalších. Dochází v ní ve všech možných oblastech života jako jsou například zaměstnání, zdravotní péče a další.

Diskriminace je často používaná v negativním smyslu v tzv. znevýhodnění. Na základě tohoto jí můžeme rozlišovat na typy pozitivní diskriminace, přímá diskriminace a nepřímá diskriminace.

Pozitivní diskriminace – naopak určitou skupinu cíleně zvýhodňujeme (např. musí být určitý počet žen v politice).

Přímá diskriminace – je jednání, kdy je s určitou osobou na základě určitého diskriminačního důvodu zacházeno méně příznivě než se zachází s jinou osobou ve srovnatelné situaci. (Kajanová, 2009)

V boji proti diskriminaci se zabývá Antidiskriminační zákon, který je označen jako zákon 198/2009 Sb. ze dne 23. dubna 2008, o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů. Zákon stanovuje jednotlivé formy diskriminace a nastoluje tak jistotu do právních vztahů. Zavádí nový institut zvláštní žaloby jako ochranu před diskriminačním jednáním. Důležitým je přesné vymezení případů, kdy je rozdílné zacházení přípustné a nejedná se tedy o diskriminaci. (Zákon č. 198/2009 Sb.)

3. NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR

3.1. Romská menšina

Romové jsou národnostní menšina, která nemá vlastní stát. Někteří je označují za etnickou skupinu. Musíme si, ale uvědomit, že Romové jsou značně diverzifikovaná skupina. Romové, kteří se dělí podle subetnického dělení (viz. níže) tak se tyto skupiny Romů vzájemně téměř nestýkají, mají různé zvyky a tradice. (Hladík, 2006)

3.1.1. Počet Romů v ČR

Romská komunita není na území České republiky rozmístěna rovnoměrně.

Podle údajů romských poradců je největší koncentrace romské populace v Severních Čechách a na Severní Moravě. Nejvíce Romů žije dle údajů romských poradců v okresech Ostrava (30 000), Ústí nad Labem (12 000), Chomutov (11 000), Karviná (10 000), Most (9 000) a Děčín. Pak ve městech Ostrava (30 000), Praha (25 000), Brno (15 000), Ústí nad Labem (12 000) a

dále Kladno, Plzeň, Most a Opava. V poměru k celkové populaci je nejvíce Romů v Severních Čechách. Tvoří zde 6,69% z celkové populace. Okresy s největším podílem romské populace jsou Sokolov (18,54% Romů), Ústí nad Labem (10,09%), Ostrava-město (9,4%), Chomutov (8,75%), Most (7,61%), Děčín (5,94%), Louny (5,78%).

Při srovnání mezi městy je nejvyšší podíl Romů v Kadani, kde Romové představují 17% celkové populace. Více než 10% tvoří Romové v Litvínově, Tanvaldu, Klášterci nad Ohří, ve Slaném, v Ústí nad Labem, v Bohumíně a v Chebu.

Průměrný podíl romské populace na celkové populaci činí ve studovaných okresech 2,19%, přičemž celkem 19 okresů vykazuje vyšší hodnoty, než je průměr.

Lze předpokládat, že v regionech a městech s vyšší koncentrací romského obyvatelstva budou existovat větší problémy ve vztahu mezi romskou populací a majoritní společností. (Štěchová, 2002)

3.1.2. Subetnické dělení Romů

Romové se člení na komunity i vnitřně, k nimž patří a s nimiž se identifikují. Jsou to Slovenští Romové, Maďarští Romové, Čeští a moravští Cikáni/Romové, Němečtí Cikáni a Olašští Romové.

Slovenští Romové (servike Roma), těchto Romů žije v České republice nejvíce, přišli migrací ze slovenských cikánských osad po 2. světové válce.

Maďarští Romové (ungrike Roma), stejně jako slovenští romové přišli ze Slovenska migrací, ale převážně z jihovýchodního, někteří i z Maďarska. Od slovenských se rozlišují pouze odlišnou romštinou. Společně se slovenskou skupinou představují v České republice až 85% všech Romů.

Čeští a moravští Cikáni/Romové žili v Čechách a hlavně na jižní Moravě. Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava dne 15. 3. 1939 v období nastupujícího nacismu byli stejně jako židé posíláni do pracovních táborů a později do koncentračních táborů, odkud se jejich většina již nevrátila. Předtím byli zpravidla řemeslníci, kováři a pomocní zemědělní pracovníci.

Němečtí Cikáni – Sintové (Sinti) rovněž jich spousta zahynula v koncentračních táborech, proto již dnes jich u nás žije malý počet. Mají své blízké příbuzné v Německu, Francii, v Rakousku a dalších zemích. Udržují si svůj jazyk a identitu, i když žijí mezi ostatními ve městech.

Olašští Romové (Vlachike Roma) byli převážně kočující, nomádští, tedy až do jejich násilného usazení v roce 1959. Užívají stále svůj společenský systém, ve kterém trpí velkou autoritou ke starším – rodových představitelů, tzv. králů. A s vnitřními soudy, zvaných „kris“. Používají také svůj stálý jazyk – „vlašikáni romaňi šib“. Olaši představují deset procent ze všech romských obyvatel u nás žijících. (Kajanová, 2009)

3.1.3. Cikáni nebo Romové?

Je třeba odlišovat názvy, dané romským komunitám ostatními obyvateli, mezi něž přišli – tzv. apelativa, od názvu, jímž se sami nazývají – tzv. etnonym.

Apelativem – je u nás název Cikáni , který z největší pravděpodobnosti vznikl z názvu Athinganoi – ze zprávy v řeckém klášteře Athos.

Etnonymum – je tím správným pojmenováním, zde vyznačuje slovo Rom, Romové. I když ne všichni dnes tento název běžně používají. Jak jsme zmiňovali typy tak Sintové se za Romy nepovažují, jejich sebepojmenování zůstává jen jediné, Sintové (Sinti).

Název Romové již byl vyhlášen 8. Dubna 1971 v Londýně na 1. Světovém kongresu Mezinárodního romského hnutí (International Romani Union, dříve World Romani Union), kde byly tomuto hnutí položeny pevné zákony.

V této době Romové důležitý krokem se stalo přijetí symbolů pro toto hnutí. Jednalo se o hymnu a vlajku. Den tohoto setkání byl později vyhlášen Mezinárodním dnem Romů. (Hladík, 2006)

3.1.4. Vzdělávání Romů v ČR

3.1.4.1. Diagnostika romských žáků jako mentálně retardovaných

Velké procento romských žáků je diagnostikováno jako zdravotně postižení. Do této kategorie dle školského zákona patří i mentální retardace (§ 16 odst. 2 školského zákona), která bývá nejčastěji ve své lehké formě u romských žáků diagnostikována.

Tato problematika je úzce propojena s problematikou diagnostických testů. Nelze tedy zapomínat na skutečnost, že čeština je pro mnoho romských dětí cizím jazykem že dovednosti, ke kterým vedou své děti rodiče z majoritní společnosti. Jsou tyto děti skutečně mentálně retardované? Odhaduje se, že bývalé zvláštní školy navštěvovalo 70% romských dětí. K tomu potřebovaly získat potvrzení o tom, že jsou mentálně retardované. Z uvedeného bychom mohli vyvodit závěr, že jestliže je školní docházka pro děti v České republice povinná, je v romské populaci kolem 70% mentálně retardovaných dětí, tj. dětí s poruchou inteligence, což je obtížně uvěřitelný fakt. (Kopal, 2005)

3.1.4.2. Čtyři druhy segregace

De facto segregace romských žáků se dá rozlišit v rámci čtyř typů neběžných základních škol a tříd. Mezi uvedené třídy a školy patří:

- Základní školy, které byly v minulosti školami zvláštními:

Dnes jsou ze zákona školami základními. Výuka zde probíhá podle vzdělávacího programu Zvláštní škola, ve kterém bylo učivo oproti vzdělávacímu programu Základní škola redukováno. Vzdělávací programy jsou však od 1. 9. 2007 nahrazeny školními vzdělávacími programy, které vycházejí z rámcových vzdělávacích programů. Bývalá zvláštní škola byla přejmenována na školu základní, žáci, učitelé i myšlení kantorů a nakonec i vyučovaná látka však zůstali.

Mnohem vhodnější a pro romské žáky důstojnější se jeví aplikace – navzdory svému názvu – Alternativního vzdělávacího programu zvláštní školy pro žáky romského etnika sestavený kolektivem odborníků pod vedením docentky Ivy Švarcové a vydaný v roce 1998. Dokument velice přesně identifikuje problémy spojené se vzděláváním romských žáků a navrhuje příléhavá řešení.

- Základní školy s převažujícím romským žactvem

Takovýto model základních škol, navzdory úsilí ředitelů i pedagogů v těchto školách působících, bohužel Liga lidských práv z hlediska dlouhodobého nemůže považovat za přijatelný vzhledem k faktu, že opět dochází ke kumulaci romských žáků, která nezajišťuje dostatečně jejich budoucí integraci do společnosti.

Obecně se dá říci, že jestliže procento romských žáků na škole překročí hranici přibližně 30 až 40%, neromští rodiče začnou

své děti z této školy odhlašovat a romští rodiče intenzivněji přihlašovat.

Tento typ škol je z hlediska rovného přístupu je vzdělávání nejméně přijatelný.

- Třídy pro zdravotně postižené děti, které navštěvují romští žáci uvnitř běžných základních škol.

Takové třídy existují v rámci standardní základní školy a navštěvují je pouze romské děti, které jsou uznány jako zdravotně postižené (převážně mentálně retardované). Zákon tento model ředitelům škol takového řešení umožňuje.

- Třídy navštěvované romskými žáky, kteří nejsou uznáni jako zdravotně postižení, uvnitř běžných základních škol

Do těchto škol chodí žáci, kteří jsou Romové a učí se dle vzdělávacího programu Základní škola. Ostatní třídy navštěvují žáci neromové. Takováto situace je nepřijatelná. Je z ní patrné, že ze strany školy neexistuje žádná snaha o integraci romských žáků. Jsou vymyšleny různé záminky, jak tohoto stavu docílit. (Kopal, 2005)

3.1.4.3. Neúspěchy při ukončování studia na ZŠ

Velmi malé procento romských žáků pokračuje v následujícím studiu po základní škole nebo dokonce nedokončí základní vzdělání.

Tento trend je neudržitelný. Pro následný úspěch žáků na trhu práce není možné, aby žáci základní školu buď nedokončili vůbec, nebo dále ve studiu nepokračovali. Problém se týká všech základních škol. Výhodou je, že podle současné zákonné úpravy lze propadnout pouze dvakrát – jednou na prvním stupni a jednou na druhém stupni. Základní vzdělání však končí 18. rokem žáka. Pak se hledí na to, kolik ročníků se mu podařilo absolvovat. Zároveň je však dána možnost (§ 53 odst. 3 a vyhláškou č. 48/2005 v § 12 a

násl.) doplnit si základní vzdělání tzv. kurzem pro doplnění základního vzdělávání dobrovolně a dálkovým studiem. Romští žáci mají často malé kariérní aspirace. Mnoho romských dětí se chce stát např. dělníky na stavbě nebo dokonce žádné kariérní aspirace nemá a chce být odkázáno na sociální dávky. (Kopal, 2005)

3.1.4.4. Nedostatečná komunikace mezi romskými rodiči a školou a naopak

Kvalitu tohoto klíčového faktoru úspěšného vzdělávání žáka podle mnoha zainteresovaných skupin zvyšuje především asistent pedagoga jako prostředník komunikace mezi rodinou a školou.

Zájem romských žáků o vzdělávání se výrazně zlepšil tehdy, jestliže o ně projeví zájem i jejich rodiče, na jejichž mínění romským dětem velmi záleží. (Kopal, 2005)

3.1.4.5. Nevhodné legislativní nastavení speciálního vzdělávání

Paternalistický a segregační institut zvláštní péče – namísto kupříkladu skotského modelu integrační dodatečné podpory – nepředstavuje přínos.

System zvláštní péče nastavený ve školském zákoně je možno označit za pokrokovější oproti předchozí úpravě, ovšem jedná se stále o systém paternalistický a ve svém důsledku segregační. Inspirací v tomto ohledu by mohl být systém dodatečné podpory a je aplikován ve Skotsku. V systému dodatečné podpory sledují rodiče, třídní učitel i žák sám, zda by nepotřeboval další formy pomoci. Pokud některý z nich dojde k závěru, že by dodatečnou podporu potřeboval, je mu po posouzení příslušným orgánem vytvořen na míru tzv. koordinovaný podpůrný plán, který žákovi umožní na základě spolupráce všech subjektů se rozvíjet takovým způsobem, aby dosáhl svého osobního maxima. Takovýto přístup zajišťuje náležitý stupeň integrace. V našem

školském zákoně se snad systému dodatečné podpory blíží nejvíce individuální studijní plán. (Kopal, 2005)

3.1.4.6. Podíl ve vzdělání

Ve 27 městech tvoří Romové více než 50% žáků škol speciálních a v 57 městech tvoří více než 30%. Asi nejhorší situace je v Ostravě, kde Romové tvoří na 8 místních speciálních školách okolo 96% žáků. Více než 70% žáků romského původu je na speciálních školách ještě v Kladně, Ústí nad Labem, v Karviné, v České Lípě a v Bohumíně.

Pokud srovnáme podíl Romů na celkovém počtu obyvatel a podíl romských žáků ve speciálních školách, ukazuje se, že ve všech případech je podíl romských žáků na speciálních školách mnohonásobně vyšší než podíl Romů na celkové populaci okresů. Extrémní je případ Domažlic, kde podíl romských žáků ve speciálních školách (62%) je 90krát vyšší než podíl Romů na obyvatelstvu (0,6%). Poměrně nízká je tato diskrepance pouze v okrese Pardubice, kde podíl žáků speciálních škol romského původu (3%) je pouze 1,5krát vyšší než podíl romské populace na celkové populaci (1,9%). (Štěchová, 2002)

3.1.4.7. Na závěr k integraci romských žáků do škol

Vůle integrovat romské žáky do hlavního vzdělávacího proudu je nedostatečná nebo žádná a to jak ze strany ředitelů a učitelů základních škol, tak ze strany mnoha rodičů romských žáků samotných. (Kopal, 2005)

3.1.5. Osobnosti Romské menšiny

Každá menšina má své osobnosti. Též romská menšina. Mezi ně patří například osobnosti jako Jarmila Balážová, Ladislav Body, Emil Cina, Daniel Bartoloměj, Stanislav Daniel, Rudolf Dzurko, Vojtěch Fabián a spousta dalších.

Jarmila Balážová, která se narodila v roce 1972 se stala redaktorkou České televize, důležitou profesí pro ni je také profese žurnalistky. Žurnalistiku vystudovala na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Oblíbenost si nezískala pouze v romské komunitě, ale i v komunitě majoritní společnosti a to české. Jejím nejvýznamnějším dílem kromě několika natočených dokumentů, reportáží, moderování a psaní článků do časopisů je založení prvního romského vysílání, tzv. O Roma vakeren – Romové hovoří, v Českém rozhlase Praha. Společně s kolegou Vojtěchem Lavičkou vytvořili zpravodajství, které mělo mapovat situaci Romů z hlediska komplexů politického, sociologického a společenského. V neposlední řadě je Jarmila Balážová členkou Rady pro národnosti vlády v České republice.

Ladislav Body, narozený v roce 1949. Body se vrhl na politickou kariéru. Nyní je pracovník Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Praha. Ale dříve zastával dlouholetou poslaneckou činnost. Jeho charakteristickou vlastností pro něj je jeho odvaha, se kterou vystupuje na veřejnosti.

Emil Cina se narodil v prosinci roku 1947. Pracuje v Českém rozhlase jako správce. Typickou profesí pro něj je spisovatel, básník a redaktor. Pro Romy moderuje pořad Klub dorozumění. Vše co tvoří tak je v romském jazyce, jak jeho povídky, pohádky a další. Publikační tvorba Emila Ciny byla oceněna na Mezinárodní soutěži romské umělecké tvořivosti v roce 1997. Velkým oceněním pro jeho tvorbu bylo také v roce 1999, že první díl televizního cyklu o romských osobnostech s názvem Amare Roma byl právě věnován jemu. (Balvín, 2000)

3.2. Ukrajinská menšina v ČR

Ukrajina je největší z evropských států. Její obyvatelstvo má 46 miliónů lidí. Tato země je samostatná od roku 1991, kdy se rozpadl Sovětský svaz. Národnostní složení je: 78% Ukrajinci, Rusové, Rumuni, Bělorusové, Bulhaři, Bělorusové a Moldavané.

Životní úroveň je zde často pod hranicí chudoby (až u jedné třetiny obyvatelstva), ale přesto nezaměstnanost je dlouhodobě velmi nízká. A to je z důvodu, že pracovní trh není schopen nabídnout dostatečné množství kvalitních pracovních míst. Z tohoto důvodu mohou být Ukrajinci častým svědkem odchodu vysokoškolsky vzdělaných lidí, jsou motivováni větším finančním ohodnocením i za práci, která neodpovídá jejich dosaženému vzdělání, proto odchází do zahraničí.

Nejvíce migrantů pochází ze západní Ukrajiny. Polovina rodin zde žije z finančních prostředků, které jim zasílá jejich žitel ze zahraničí.

Ukrajínští migranti jsou nejpočetnější skupinou pracujících migrantů v ČR. Za největší důvody práce v naší zemi považují především vysoké mzdy a velkou flexibilitu trhu práce, jelikož je spousta pracovních pozic, které Češi nechtějí vykonávat. Podle odhadů zde pracuje až 20 tisíc Ukrajinců nelegálně. Jako hlavní příčinou je asi náročnost zařizování příslušných povolení, byrokracie, nedostatek pro cizince srozumitelných informací, velká poptávka po levné pracovní síle a nedostatek sankcí proti zaměstnavatelům nelegálních pracovníků.

Přestože téměř polovina Čechů označuje Ukrajince jako nesympatické, lze předpokládat, že pokud by Ukrajinci odešli z České republiky nastala by krize v některých oborech především pak ve stavebnictví a komunálních službách. (Pavlíková, 2009)

3.2.1. Práce Ukrajinců v ČR

V ČR je skutečnost taková, že migranti ukrajinské národnosti provádějí nejčastěji práci nekvalifikovanou, manuální. Která je fyzicky velmi náročná a finančně špatně ohodnocena. Dnešními dny už jsou viditelné kroky k lepšímu.

Některé organizace v ČR zaměřené na práci s Ukrajinci:

- Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny v ČR (Sdružení je zaměřené na osvětu a pořádání kulturních akcí);
- Mezinárodní organizace pro migraci;
- Centrum pro integraci cizinců (Pomoc a poradenství azylantům a cizincům s dlouhodobým či trvalým pobytem na území České republiky);
- Poradna pro integraci;
- La Strada (Prevence obchodu se ženami a podpora obětí obchodu se ženami). (Pavlíková, 2009)

3.2.1.1. Klient

Když přehlížíme umělce, sportovce, manažery a další specifické skupiny, pak většina migrantů získává svou první práci v ČR přes klienty. Klient je člověk, který migrantům zprostředkovává práci, jedná se zaměstnavateli, dojednává podmínky, někdy práci koordinuje atd. Jednotliví klienti se od sebe mohou značně lišit. Někteří fungují jako běžná agentura na zprostředkování práce, jež se o migranty zároveň stará, pomáhá jim zajišťovat pracovní povolení, řešit problémy s bydlením, předává jim kontakty na potřebné úřady, organizace a podobně, a někdy dokonce pomáhá řešit i konkrétní rodinné problémy jednotlivých migrantů, které vznikají kvůli jejich pobytu v ČR.

Klienti se od sebe často velmi liší. Někteří ukrajinští migranti jsou se servisem od klientů velmi spokojeni, někteří je nazývají „mafiány“. Spokojenost záleží na nabízených službách a jejich plnění. Slovem „mafiáni“ je nazývají migranti, ale nemusí být tohle slovo spojeno s kriminálním přečinem, i tito klienti mohou být lidé podnikatelé, kteří za svou práci dostávají zaslouženou mzdu. (Pavlíková, 2009)

3.2.1.2. Další způsoby získávání práce

Jedním z nejstarších způsobů získávání práce je znalost známých míst jak Ukrajinci, tak zaměstnavatelé. Kde se zájemci z obou stran ráno sejdou a nabízejí/poptávají práci. Dnes již zaměstnavatelé se nebojí oslovit je přímo na ubytovnách nebo na setkání.

Další způsob získání práce pro Ukrajince je jejich lepší znalost prostředí. To již jsou schopni oslovit někoho sami, nebo dokonce se stát samy klienty. (Pavlíková, 2009)

3.2.1.3. Výše a jistota mzdy

Jedním z nejzávažnějších problémů migrantů Ukrajinců je, že nejsou dostatečně ohodnoceni za provedenou práci. Není lehké získat dlouhodobou práci za slušnou mzdu.

Poměrně dobře zaplacená bývá pouze krátkodobá úkolová práce. Ukrajinec může dostat práci, za kterou vydělá za měsíc neskutečné peníze, ale většinou již se taková nabídka neopakuje.

Často mají i dvě práce. Jedna co je baví, ve které se můžou realizovat avšak je mizerně placená a druhá, která dorovnává jejich finanční potřeby. Takhle to v podstatě dělávají přechodně dokonce i Češi.

Problém s vyplácením mzdy se též objevily. Dnes je většinou zavedený systém, že zaměstnavatel vyplatí mzdu ihned po odpracování jejich směny. Konkrétně tento systém funguje nejčastěji u stavebních dělníků. (Pavlíková, 2009)

3.2.1.4. Zaměstnanecký status kontra práce bez povolení

Většina ukrajinských migrantů, kteří jsou v České republice již delší dobu tak pracovali na oba dva způsoby. Jak s pracovním povolením tak i bez něj, tzv. „načerno“. Stálejší práci u jednoho zaměstnavatele mají většinou Ti, kteří pracovní povolení mají.

Ti, kteří nemají pracovní povolení, někdy pracují pro jednu firmu delší dobu, nejsou však jejich zaměstnanci oficiálně. Daná firma nakupuje služby od klienta nebo od pracovní agentury, která migranty zastupuje a proto nemusí řešit, zdali konkrétní pracovníci mají či nemají pracovní povolení.

Ale většině pracovníků na černo tento druh nevyhovuje, protože je to velmi stresuje. Část z nich na černo pracuje, protože se domnívají, že jim jejich klient pracovní povolení zařídil.

Další variantou je častým způsobem práce na živnostenské oprávnění. U práce na živnostenské oprávnění má výhodu pro zaměstnavatele, že se o ně nemusí starat. Práce zaměstnance je migrantům nabízena zřídka. (Pavlíková, 2009)

3.2.1.5. Pracovní podmínky

Často se práce prováděné migranty nedodrží bezpečnost práce, je velmi fyzicky náročná. Nedodrží se pracovní doba. Jak její délka, tak i zákonné pauzy během ní.

I přesto všechno je spousta ukrajinských migrantů ochotna pracovat i za špatných podmínek, alespoň po omezenou dobu.

U většiny z nich však postupem času dochází k rozčarování a přehodnocování toho, co jsou ještě ochotni akceptovat a co už ne. Někteří si začínají uvědomovat, že práci v ČR přijali proto, aby mohli zabezpečit svou

rodinu na Ukrajině, ale nakonec s ní vlastně nežijí – zvláště ti, kteří zde pobývají i pracují nelegálně a nemohou tak ze země na návštěvu rodiny vycestovat. Jiní před sebou vidí určitou metu, jíž chtějí dosáhnout, a skončit – dostudovat, vydělat konkrétní sumu peněz a s ní pak zahájit podnikání na Ukrajině, případně podporovat děti po dobu jejich studia. Ti pak buď přímo plánují z ČR odejít, anebo zůstat jen za lepších podmínek. Pokud se jim to nepodaří, odcházejí. (Pavlíková, 2009)

3.2.2. Situace ukrajinských rodin v ČR a role rodiny v migraci

Důvody k opuštění Ukrajiny mohou být často velmi rozmanité. Nejčastějším důvodem je rodina. Tento důvod je jeden z hlavních impulzů opustit svou zemi. V podstatě vše to je souhrn různých okolností, motivací, nutností apod. (Pavlíková, 2009)

3.2.3. Rozhodnutí pro odjezd do ČR

Důvody migrantu u Ukrajiny pro příjezd do České republiky jsou poměrně rozmanité. Česká republika mnohdy nebyla jedinou volbou a k přistěhování sem vedla migranta spíše náhoda a vnější vlivy než osobní výběr země. Dřív k nám do země jezdili migranti, že neměli zde nic zařízeno. Vše se snažili si zařídit až na místě. Dnes již dávají přednost kontaktu v ČR již před odjezdem z Ukrajiny.

Časem po sametové revoluci na Ukrajině začali fungovat jednotlivci a různé pracovní agentury. Nabídka práce byla do různých koutů Evropy, ale migranti z Ukrajiny si rádi volí Českou republiku pro relativní blízkost a hlavně jazykové podobnosti. (Pavlíková, 2009)

3.2.4. Bydlení

Ted' si zmíníme něco o bydlení ukrajinských přistěhovalců.

Prvním nejčastějším ubytováním po příjezdu do České republiky je ubytovna. Ubytovny v sobě skýtají velkou spoustu nevýhod. Od přeplněných prostor, kde nemá nikdo soukromí, často špinavé prostředí, uzavření ve své komunitě bez napojení na majoritní společnost. A také hlavně časté prohlídky policie.

Ti, kteří zde chtějí zůstat delší dobu nebo trvale tak většinou vyhledávají ubytování mimo ubytovnu.

Největším problémem v souvislosti s bydlením je neutěšený stav ohledně získávání dokladů a udržení legálního pobytu v ČR. Ukrajinci, jenž v České republice z pohledu ostatních uspěli, protože pracují ve své profesní kvalifikaci, a i jejich rodiny zde již mají trvalý pobyt a v české společnosti se cítí doma, přeci jen pociťují určitou hořkost. Především jim vadí, že migranti jsou nazýváni hrozbou bez uvedení jakýchkoliv hlubších informací, oni, kteří Českou republiku vidí jako svojí zemi, kde budou vyrůstat jejich potomci, se v takových chvílích cítí poněkud zmateně. Někteří, kteří jsou v ČR již delší dobu a mohou si zažádat o české občanství, často nakonec váhají. Neví, jestli v součtu co zde zažili – zacházení ze strany úřadů, které pro ně bylo nedůstojné, zde chtějí opravdu zůstat natrvalo. (Pavlíková, 2009)

3.3. Ruská menšina v ČR

Jejich velký počet přišel do České republiky ve dvacátých letech 20. Století ve velkém množství v důsledku komunistického puče v Rusku. Pak ještě můžeme zaznamenat dvě větší vlny. Po vzniku nezávislého, postsovětského Ruska (koncem roku 1991) v zemi propukla hluboká hospodářská a sociální krize, která trvala celá 90. Léta. Většina státních podniků zkrachovala, v zemi se začal prosazovat organizovaný zločin a hospodářská kriminalita. Vznikla

vrstva extrémně bohatých a extrémně chudých obyvatel. Podle výzkumu, který proběhl v Praze a v Karlových Varech v říjnu a listopadu roku 1999. Byly hlavním důvodem imigrace Rusů do Česka především politická nestabilita a vysoká kriminalita v Rusku.

Podle výsledků sčítání lidu a bytů v roce 2001 žije v ČR 12 369 osob ruské národnosti. Zástupci ruské menšiny však počet odhadují na 16 000 – 20 000 osob. Geografické usídlení v ČR je celoplošné, s větší mírou koncentrace v Praze, Karlových Varech, Brně a dalších větších městech.

Existují dva rysy, které předurčují ruské komunitě jisté svébytné postavení:

- V české veřejnosti je stále patrný negativistický pohled vůči všemu „ruskému“, což pramení především z vpádu spojeneckých vojsk v roce 1968.
- I na území České republiky se již projevuje novodobá éra „ruského mafiánství“, která dnes již dosahuje věhlasu srovnatelného s tradiční italskou mafií, a to nejenom na evropském kontinentu.

Mezi největší organizace Rusů u nás patří občanská sdružení Ruská tradice, Ruský klub – www.ruskyklub.cz, Ruská občina, Očag. Společné pro všechny uveden= je dosažení dobrých vztahů a lepšího vzájemného poznání s většinovou společností, vzájemné kulturní obohacení, zájem na dobrých a vzájemně výhodných vztazích ČR a původní vlasti. (Kajanová, 2009)

3.4. Vietnamská menšina v ČR

Největší vlny migrantů z Vietnamu zažila Česká republika v 60.letech a pak v 90.letech. Migrace Vietnamců do ČR je hlavním důvodem honbou za prací. Dříve to spíše bylo za prací v automobilovém průmyslu a také za studiem na základě spolupráce české a vietnamské vlády. Dnes je stále migrace za prací, ale i dnes již podnikáním. Dnes se již na našem území objevuje spousta

vietnamských organizací a spolků. Je to dáno dlouhou dobou, co se členové vietnamské komunity integrují na našem území. Mezi nejznámější patří svaz Vietnamců v České republice, Občanské sdružení vietnamsky hovořících občanů České republiky (SVO-ČR) – nyní klub Bambus, Svaz vietnamských podnikatelů a Česko-vietnamská společnost (ČVS) – www.cvs-praha.cz – či klub Hanoi – www.klubhanoi.cz. (Kajanová, 2009)

Charakteristika vietnamské komunity dává za výsledek, že je poměrně uzavřenou a soudržnou komunitou. Tato komunita si zachovává mnoho prvků z tradičního vietnamského života.

Vztah ke vzdělání je specifický a rovněž postavení učitele

Jak je u dospělých Vietnamců překážkou český jazyk tak u jejich dětí je situace jiná. Dnes, ale již vietnamské děti, z větší části navštěvují české školy, kde probíhá výuka jazykem majoritní společnosti, tedy jazykem českým. Řada vietnamských dětí u nás již vietnamským jazykem nemluví a vietnamská kultura a jazyk jim již nic neříká.

Jsou charakterizováni, že velmi uctívají své předky – kult předků. Mají velkou úctu ke starším a lpí na velké rodinné soudržnosti. V každé domácnosti je oltář s vonnými tyčinkami, fotografiemi, ovocem a jinou výzdobou, neslaví narozeniny, ale dny úmrtí nejbližších předků či rodinných příslušníků. Jsou velmi skromní. Naše komunikace s Vietnamci často může vyvolat nedorozumění, závislé na značné odlišnosti vietnamštiny oproti českému jazyku. Vietnamským tradicím zcela odporuje otevřená kritika jednotlivce před kolektivem.

Jazyková bariéra byla pro Vietnamce velmi obtížná, ale s nástupem generace, která vystudovala české školy, se však postupně odbourává. Postoje české společnosti k Vietnamcům nejsou vzhledem k jejich pracovnímu nasazení tak negativní jako například k Ukrajincům či Romům. Vietnamci jsou na pracovním trhu soběstační, naopak ještě vytvářejí pracovní místa. S Vietnamci ale bývá spojována problematika falzifikátů značkového zboží a v poslední době rovněž obchodu s marihuanou. (Leontiyeva, 2006)

3.5. Slovenská menšina v ČR

Slovenská menšina je rozptýlená po celém území České republiky. Nejvíce jich je ve větších městech. Největší počet jich je asi v hlavním městě Praha, Brně, Ostravě atd.

Vysoká početnost slovenské menšiny je dána tím, že historický vývoj tomu tak dal. Spousta Čechů je stále označuje za naše „slovenské bratry“. Také díky velmi podobnému jazyku. Také spousta Slováků měla možnost po rozdělení Československé republiky si zažádat o české státní občanství. Dokonce osoby, kterým ještě nebylo osmnáct let, tak měly možnost dvojího občanství.

Dnes v rámci Evropské unie je pohyb volný, ale moc se toho nezměnilo. I předtím stačil občanský průkaz k volnému oboustrannému cestování jak z České republiky tak i druhým směrem. A stále je u nás spousta slovenských studentů stejně jako, když jsme byli jedna republika. (Leontiyeva, 2006)

3.5.1. Blížkost s majoritní společností

Ještě v létech 1945 – 1992 nebyli Slováci bráni jako národnostní menšina. Slováci se nedožadovali žádných menšinových práv a ani neexistovali žádné dokumenty v tomto smyslu. Byli spíše chápáni jako skupina se specifickým postavením. Slováci ve styku s úřady požívali slovenský jazyk. Pěstovali si vlastní slovenskou kulturu. Také si zakládali své vlastní organizace, jak kulturní tak společenské.

V ústavách jak z roku 1948 a 1960 bylo uvedeno, že té doby Československá republika je republikou dvou rovnoprávných slovanských národů Čechů a Slováků. V ústavním zákoně č. 143/1968 Sb. O československé federaci je Československá socialistická republika charakterizovaná jako federativní stát dvou rovnoprávných bratrských národů Čechů a Slováků. Podle této ústavy měl stát zabezpečit rovné možnosti a

prostředky na všestranný rozvoj maďarské, německé, polské a ukrajinské národnosti. Slováků, kteří žili v Čechách se týkala pouze formulace článku 5, kde se psalo: „občan jedné republiky má na území druhé republiky rovné práva a rovné povinnosti jako občan této republiky.“

Až rozdělením Československé republiky 1. 1. 1993 se tento stav ohromně změnil. Tímto datem se stali Slováci v České republice nejpočetnější národnostní menšinou. Ale i po tomto rozdělení si většina Slováků stále neuvědomovala změnu svého postavení. Brala to jako něco negativní. Po rozdělení společného státního útvaru neformulovali Slováci v ČR ještě žádné menšinové požadavky. Z otázky o možnostech národního života Slováků jako národnostní menšiny v České republice jednoznačně vyplývalo, že Slováci se s postavením jako menšina vůbec neztotožňovali. Proces identifikace se Slováků s menšinovým postavením probíhal u nich postupně a to díky aktivitám Slovenských nejvyšších představitelů. Tito vydali s finanční podporou české vlády svoje časopisy a organizovali kulturně-společenské akce na zachování a rozvoj slovenské národní identity. Tito představitelé začátkem 90.let zakládali spolky jako např.: Demokratická aliancia Slovákov v ČR, Obec Slovákov v ČR, Slovensko-český klub a další.

Slováci, kteří dnes žijí v České republice rozptýlení ve všech krajích republiky, jsou imigrační, vysoce urbanizovanou národnostní menšinou žijící hlavně ve městech. Postupně si budují pozici národnostní menšiny, kterou si tak stejně již uvědomují. Slováci představují v ČR nejpočetnější národnostní menšinu, která se na jedné straně plně identifikuje se svým mateřským národem a na straně druhé si formuje svou občanskou identitu v souladu s platnými právními normami ČR. (Petráš, 2009)

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem si dal za cíl charakterizovat Národnostní problematiku v České republice. Problematika týkající se národnostních menšin, jejich kulturou, integrací na území České republiky, vzděláváním v ČR, pracovním trhem v ČR je velice rozsáhlou a aktuální. Snažil jsem se charakterizovat několik významných menšin, jako jsou Romové, Ukrajinci, Rusové, Vietnamci a Slováci žijící na území České republiky. Jejich soužití s majoritní společností ČR.

V první kapitole jsem se vyrovnal s vymezením terminologie. Udal jsem zde základní termíny a k nim přidružené spojované s tématem národnostní problematika. Jsou to například rasa, nacionalismus, stát, národ, menšina, kultura, multikulturalismus, etnická identita, migrace a další.

Ve druhé kapitole jsem se zabýval přímo danou problematikou na území ČR. Nejprve jsem udělal přehled cizinců žijících na našem území, jejich počty. Zmínil jsem zde také dva nejzákladnější zákony tímto spojené. Zákon č. 198/2009 Sb. O rovném zacházení (antidiskriminační zákon) a zákon č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin. A uvedl jsem nejzávažnější problémy spojené s tématem a to diskriminaci, rasismus a integraci národnostních menšin.

Stěžejní částí práce je kapitola třetí. Ta se pokouší o charakteristiku vybraných národnostních menšin. Zde nastiňuji problém Romů, jedná se o nejzávažnější a to integrace romských žáků do českých vzdělávacích institucí. Dále popisují Ukrajinskou menšinu, zde je hlavním bodem jejich integrace na trhu práce, jelikož je jejich menšina považována spíše za skupinu, která přijela do České republiky za lepším pracovním uplatněním a zlepšením finanční tísně. Charakterizují zde i Vietnamce, Slováky a Rusy. Všechno to jsou velmi početné národnostní menšiny.

Po studiu literatury a vypracování dané bakalářské práce na mě ulehla skepse z daného problému. I když vývoj v rámci národnostní problematiky již hodně pokročil tak i nadále se musíme snažit v rámci multikulturní společnosti vyvarovat chyb, razantně odmítnout diskriminaci a rasismus. Je potřeba podpořit práci organizací zabývajících se integrací menšin a nepřehlížet daný

problém. Jen takhle budeme schopni konkurovat nejvyspělejšími evropskými zeměmi.

Anotace

Laub, Jaroslav. Národnostní problematika v ČR, Brno: IMS, 2010, 42 s.
Vedoucí bakalářské práce PhDr. Tomáš Jilčík.

Bakalářská práce na téma „Národnostní problematika v ČR“ se zabývá charakterizováním daného problému. Práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola je věnována terminologii k danému tématu, jsou zde zmiňovány pojmy jako rasa, nacionalismus, stát, národ, menšina, kultura, etnická identita, migrace. Druhá kapitola se zabývá národnostní problematikou na území ČR a sní spojeny témata související s rasismem, diskriminací, integrací národnostních menšin. Třetí kapitola se snaží blíže charakterizovat menšiny týkající se Romů, Ukrajinců, Rusů, Vietnamců a Slováků, pobývajících zde v našem státě, jejich vzdělávání, pracovní podmínky, situací daných rodin a otázkou bydlení.

Annotation

Laub, Jaroslav. Racial Issue in the Czech republic, Brno: IMS, 2010, 42 p. Leader: PhDr. Tomáš Jilčík.

The Bachelor thesis on the thema "Racial Issue In the Czech republic" describes an existing problem. The consideration is divided into three chapters. The first chapter is devoted to the terminology for mentioned theme as a race, nationalism, nation, national minority, culture, ethnical identity, migration. The second chapter describes a national problems in Czech Republic and related subjects as racism, discrimination, integration of the national minority. The third chapter more closely defines the minority (gipsys-Romanies, Ukrainians, Russians, Vietnamese, Slovaks) who live in our country. There is also mentioned their education, working conditions, family situation and also they housing.

Seznam použité literatury

BALVÍN, JAROSLAV. *Praha: Osobnosti národnostních menšin*, 1. Vyd., Praha: Komise Rady hlavního města Prahy pro oblast národnostních menšin na území hl.m. Prahy, 2000, 243 s., ISBN 80-902972-0-X.

BALVÍN, JAROSLAV. *Romové a pedagogika*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 2000, 147 s., ISBN 80-90-2461-3-3.

BARŠA, PAVEL. *Politická teorie multikulturalismu*. 1. Vyd., Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 347 s., ISBN 80-85959-47-X.

CONOLLY, W.; MILLER, D.; RYAN, A.; COLEMAN, J. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. 2. Vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003, 581 s., ISBN 80-85947-56-0.

GABAL, IVAN. *Etnické menšiny ve střední Evropě*, Praha: G plus G, 1999, 341 s., ISBN 80-86103-23-4.

GELLNER, ARNOŠT. *Národy a nacionalismus*, Praha: Josef Hříbal, 1993, 150 s., ISBN 80-900892-9-1.

KOPAL, J., A KOLEKTIV. *STIGMATA – Segregovaná výuka Romů ve školách střední a východní Evropy*, Brno: Artron (Liga lidských práv), 2005, 213 s.

HLADÍK, JAKUB. *Multikulturní výchova: socializace a integrace menšin*, Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006, 73 s., ISBN 80-7318-424-9.

JAKOUBEK, MAREK. *Romové – konec (ne)jednoho mýtu*, 1. Vyd., Praha: BMSS – Start, 2004, 317 s., ISBN 80-86140-21-0.

KAJANOVÁ, ALENA. *Sociální práce s etnickými menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny*, České Budějovice, 2009, 103 s., ISBN 978-80-7394-181-9.

LEONTIYEVA, YANA, *Menšinová problematika v ČR – komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové*, Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006, 95 s., ISBN 80-7330-098-2.

PAVLÍKOVÁ, EVA. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR*, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009, 120 s., ISBN 978-80-86818-95-5.

PETRÁŠ, RENÉ. *Menšiny a právo v České republice*, Praha: Auditorium, 2009, 507 s., ISBN 978-80-87284-00-1.

ŠTĚCHOVÁ, MARKÉTA. *Romská minorita a postupy integrace: Závěrečná zpráva z výzkumu*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 127 s., ISBN 80-7338-008-0.

THOMPSON, KENNETH. *Klíčové situace v sociologii*. 1. Vyd. Brno: Barrister & Principal, 2004, 268 s., ISBN 80-85947-68-4.

TYPOVSKÁ, L.; SKOPALOVÁ, J.; DOPITA, M. *Vybrané problémy současné společnosti*. 1. Vyd., Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000, 45 s., ISBN 80-244-0148-7.

ANTIDISKRIMINAČNÍ ZÁKON č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.

ZÁKON č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD,

([http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0700414C61/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/0700414C61/$File/c01t01.pdf), 29. 4. 2010